

NAŠA SLOGA

POUČNI, GOSPODARSKI I POLITIČNI LIST.

„Slegom rastu male stvari, a nesloga rve poljvari“ Nar. Posl.

Pretpлата s poštarinom stoji 2 for., a seljaku samo 1 for. za cijelu godinu. Razmerno 1 for., a seljaku 50 novč. za pol godinu. Izvan carovine višé poštarina. Tdjo se najte najmanjo 8 seljakah to su voljni, da im list seljsmo svta ukupno 100 jednini zarojem i imenom, davat domo za 70 novč. na godinu svakomu. Novci se šalju kroz poštariku *Nazučnici*, imo, prezlmo i najblizu Postu valja jasno oznaiiti. Komu list nedodje na vrijeme, noka to jarv odpravništvo u otvorenu pisuu, za koja se neplaća nikakva poštarina, napisav izvana *Reklamacija*. Tko list prima i drži, ako je poštan, ga i plaća.

Izlazi svaki 1. i 16. dan mjeseca.

UREDNIŠTVO I ODPRAVNIŠTVO

nalaze se

Tipografa Fighi di C. Avani, via della Zonta, N. 7.

Pisma se šalju platjeno poštarine. Vjesti, dopisi i drugi spisi štampaju se ili u cijelosti ili u izradi, naima prava svojoj vrločnosti i smertu očoga lista. Neodpisan se dopis neupotrebljava. Osobna napadaanja i čisto sukromno stvari nimalno mjesta u ovom listu. Priobčena se pisma istaku po 5 novč. sraki redak. Oglasi od 8 redakah stoji 60 novč., a svaki redak svitvo 5 novč.; il u slučaju opetovanja po što se pogoda oglašnik i odpravništvo. Dopisi se novčaja. Uredništvo i odpravništvo, osim izvanrednih slučajevah, neopisuje, nego putem svoje listnice.

ISTRANI BRATJO NA NOGE!

U zadnjem broju ovoga vašega lista smo vam u obće javili, da ćete do mala biti pozvani, da izaberete svoje poslanike na državno vijeće ili sbor u Beč. Danas vam javljamo, da je Nj. Veličanstvo naš Cesar dne 17. maja svečano zatvorilo prestolnim govorom staro carevinsko vijeće, onda odmah za tim dne 22. vlastoručnim ga pismom razpustilo te naredio, da se izbori za novo carevinsko vijeće imaju obaviti u cijelom cesarstvu u rok ili termin od šest tjedناه. Usljed te previšnje carske naredbe, c. k. nanjesništvo u Trstu je odredilo Petrovu za dan izbora, to jest nedjelju, 29 nastajućega mjeseca junija. Ijelosnja dakle Petrova ima i opet svietu pokazati, da marimo za se i za svoje, pa da smo tvrdo nakamili, stupiti na svoje vlasite noge.

Bratjo Istrani, dan izbora je najljepši i najslavniji dan za svakog državljana u svakoj zemlji i državi, jer na taj dan puk dieli vlast sa svojim vladarom. U taj dan veli Cesar svojom pukom: Pošli mi svoje pozudane ljude, koji će ti dogovorno s menom zakone krojiti i za tvoje se blagostanje i napredak starati. Ali gledaj, da se u izboru neprevariš, jer ja neslušam manjine nego većinu zastupnikah; pa kakva ti bude većina u mojem svjetu, onakvi će ti biti i zakoni, onakvo blagostanje i napredak.

To je rečeno svim carevine pukom i narodom, zato se prigodom izbornah svi trse, da izaberu onakve ljude, za koje dobro znadu, da ljube svoj rod i svoju domovinu, pak da će u Beču onako govoriti i raditi, kako će biti za njih najbolje i najkorisnije. Zato u svojoj našoj carevini evo sad sve vrvi i vrije po selih i gradovih; svud se ljudi sastaju i dogovaraju, da se sporazumiju i dogovore, koje će ljude u Beč poslati. O tom se dakle moramo na vrijeme sporazumiti i dogovoriti i mi u Istri.

Za nas je taj dogovor lagak. Istra šalje u Beč četiri poslanika; dva naima Talijani, a dva mi, istarski Hrvati i Slovenci. Koje će ljude Talijani poslati, to je njihov posao. Mi pako o naših potrebama mnogo mislimi, jer presvjetli g. Dinko Dr. Vitezji, koji nas je u ovo prošlih šest godinah u Beču zastupao, u svakoj je prigodi pokazao djelom i besjedom, da mu leži na srcu naš napredak i naše blagostanje, pak da netrebamo prama njemu drugoga iskati. To je dakle jedan, a drugi će vam se u svoje vrijeme naviestiti, o kojem vam možemo već sada reći, da će mu biti par u rodoljublju i okretnosti. Nego, Bratjo, to nije sve. Nam nije dosta, da znamo, koje ćemo ljude u Beč poslati, već valja da jih znamo

i izabrati. A to nije onak lahko, kako se u prvi mah čini, jer mi imamo na sve strane velikih i mnogobrojnih protivnikah, koji će iz petnih zilah nastojati, da nam račune pomiešaju. Vi se dobro spominjete, kako je bilo pred sestini ljeti; kako nismo uz sav svoj napor uspjeli nego s jednim. Istina, da bi bili i s drugim, da budemo imali još samo četrnaest glasovah; ali nesloga nam jih je pozobala, pak su pre-dobili naši protivnici. Zato ovaj put treba da budemo oprezniji i složniji. U to ime evo vam nekoliko opomenah, koje valja da svi u glavu i srce duboko zasadite.

Prije svega imate znati, da ćete bit pozvani svaki u svoju Podestariju, svi koji ste birači, da izaberete tako zvane izbornike ili fiduciarije, koji će onda mjesto vas izabrati vaše u Beč poslanike. Iz toga i sami vidite, da vam treba dobro paziti, koje će ljude izabrati za izbornike, jer ako vas oni prevare, bit će vam za ludo sav trud i muka. A da znate, koji su birači, evo vam naputka. Polag 9. §. carevinskog izbornog zakona, birači su svi kućegospodari, koji u obćini živu u svojem i na svojem te imaju pravo birati obćinske zastupnike; i to u obćini od tri izborna razreda (klasa), u prvom i drugom, a u obćini od dva razreda, u prvom razredu. Svaka Podestarija je dužna po §§. 25. i 28. rečenog zakona pripraviti tako zvane izborne listine (liste elettoral) ili imenik biračah, to jest onih kućegospodarah, koji imaju pravo bita izbornici. Taj imenik mora onda biti javno izložen u Podestariji cijelih osam danah, da može svaki viditi, da li je tko izpušćen, koji ima pravo, ili pak izvršen, koji neima prava na biranje. Zato treba i na to paziti, te odmah Podestata opomenuti, koji je tada zakonom dužan u tri dana stvar popraviti. Izviše valja znati, tko je birač u gradu, da taj nemože birati na vanjsćini, pa ni za izbornika izabran biti. Istarski pako gradovi jesu sljedeći: Kopar, Piran, Rovinj, Buzet, Izola, Milje, Poreč, Novigrad (Cittanuova), Umag, Motovun, Bulje, Vižinada, Oprtje (Portole), Pazin, Labinj, Plominj, Vodnjan, Pula, Lošinj Mali, Lošinj Veli, Cres, Krk, Volosko, Kastav, Lovran i Mošćenice. Što u tim gradovih stanuje, to se nemi pačati u selske izbore. I to treba da naš puk u Istri dobro zapamtí.

Svaka obćina ima pravo izabrati veći il manji broj biračah prama većemu il manjemu broju obćinarah ili obćinskih stanovnikah. Polag §. 10 izbornog zakona, na svakih 500 dušah bira se jedan izbornik. Ako dakle obćina ima 1000 dušah, bira 2 izbornika; ako 2000 bira 4; ako 10,000 bira jih 20 itd. Izbori izbornikah, kao što naređuje §. 29. rečenog zakona, obavljaju se na odredjen za to dan bez obzira na veći il manji broj nahodećih se na birališću

biračah. Svaki birač mora imenovati onoliko pametnih i poštenih moževah, koliko izbornikah ima izabrati obćina. Tu se dakle, kako svaki lahko vidi, treba prije muzki dogovoriti, da se glasovi nerazidju, pa da sav trud ne bude badava. Dapače, po dogovoru treba zapisati imena ugovorenih izbornikah, pa jih poslati svim biračem ili kućegospodarom, da se u dan izbora nedogodi kakva pomutnja. Taj posao molimo neka obave častna gospoda naši rodoljubni svećenici zajedno sa drugimi uplivnijimi rodoljubi.

Ali da znate, koliko će koja obćina imati izabrati izbornikah ili fiduciarijah, i kamo će ti izbornici morat ići, da na 20 junija izaberu naše u Beč poslanike, evo vam onih istih naputakah, što smo jih u tu svrhu bili štampali u ovom listu pred šestimi godinami.

Sva je Istra razdieljena na dva izborna diela, naima na zapadni i na istočni, od kojih svaki izbira jednoga poslanika. Zapadni dio Istre bira na trih mjestih, naima u *Poreču, Koprju i Vodnjanu*. 1. U Poreču biraju izbornici svih obćinah, koje spadaju pod kotar (*distret, circondarij*) *Porečki, Motovunski i Buljaki*; 2. U Koprju biraju izbornici svih obćinah, koje spadaju pod kotar *Koparski, Piranski i Buzetski*; 3. U Vodnjanu biraju izbornici svih obćinah, koje spadaju pod kotar *Vodnjanski, Pulski i Rovinjski*. To je zapadni dio Istre, koji će imati na svih ih trih mjestih glasovati za jednoga te istoga poslanika, koga ćemo vam, kako rekospo, u svoje vrijeme naviestiti. — Istočni dio Istre bira na četirih mjestih, naima u *Fazinu, Voloskom, Krku i Lošinu*. 1. U Pazinu biraju izbornici svih obćinah, koje spadaju pod kotar *Pazinški i Labinjški*. 2. Na Voloskom biraju izbornici svih obćinah, koje spadaju pod kotar *Voloski i Novogradski*. 3. U Krku (Veja) biraju izbornici svih obćinah, koje spadaju pod kotar *Krčki i Creski*. 4. U Lošinu biraju izbornici svih obćinah, koje spadaju pod kotar *Lošinjski*. I to je istočni dio Istre, koji će imati također glasovati na svih ih mjestih za jednoga te istoga poslanika, naima za svojega već staroga znanca i prijatelja, presvj. g. Dra. Dinka Vitezija.

A sad da vidite, koliko će koja obćina imati po prilici izabrati izbornikah, evo vam popisa svih 47 istarskih obćinah po svojih birališćih i okružjih u zapadnoj i istočnoj polovici Istre.

ZAPADNA POLOVICA.

I. Koparsko birališće.

- a) Okružje Koparsko.
 - 1. Obćina Dolinska . . . broj izbor. 14
 - 2. " Koparska . . . " 4
 - 3. " Miljska . . . " 4
 - 4. " Paušnjanska . . . " 10
 - 5. " Pasjovasja . . . " 11

- b) Okružje Buzetsko.
 - 1. Obćina Buzetska . . . broj izbor. 25
 - 2. " Ročanska . . . " 5

- c) Okružje Piransko.
 - 1. Obćina Izolska . . . broj izbor. 1
 - 2. " Piranska . . . " 7

Skupa 81

II. Porečko birališće.

- a) Okružje Porečko.
 - 1. Obćina Porečka . . . broj izbor. 8
 - 2. " Vrsarska . . . " 5

- b) Okružje Motovunsko.
 - 1. Obćina Motovunska . . . broj izbor. 7
 - 2. " Oprtljanska . . . " 4
 - 3. " Višnjanska . . . " 6
 - 4. " Vižinadska . . . " 5

- c) Okružje Buljsko.
 - 1. Obćina Buljska . . . broj izbor. 6
 - 2. " Grižjanska . . . " 7
 - 3. " Umagska . . . " 3
 - 4. " Brtuniglanska . . . " 3

Skupa 54

III. Vodnjansko birališće.

- a) Okružje Vodnjansko.
 - 1. Obćina Barbanska . . . broj izbor. 6
 - 2. " Vodnjanska . . . " 12

- b) Okružje Pulsko.
 - 1. Obćina Pulska . . . broj izbor. 12

- c) Okružje Rovinjnsko.
 - 1. Obćina Rovinjnska . . . broj izbor. 0
 - 2. " Kanfinaarska . . . " 5
 - 3. " Baljanska . . . " 3

Skupa 38

IZTOČNA POLOVICA.

I. Pazinsko birališće.

- a) Okružje Pazinsko.
 - 1. Obćina Tinjanska . . . broj izbor. 6
 - 2. " Boljunska . . . " 6
 - 3. " Zvinjska . . . " 8
 - 4. " Pazinska . . . " 22

- b) Okružje Labinjnsko.
 - 1. Obćina Labinjnska . . . broj izbor. 12
 - 3. " Plominjska . . . " 6

Skupa 60

II. Volosko birališće.

- a) Okružje Novogradsko.
 - 1. Obćina Novogradska . . . broj izbor. 13
 - 2. " Jalnska . . . " 7
 - 3. " Materijska . . . " 10

- b) Okružje Volosko.
 - 1. Obćina Kastarvska . . . broj izbor. 25
 - 2. " Lovranska . . . " 8
 - 3. " Vepriuačka . . . " 3
 - 4. " Voloska (Opatija) . . . " 1

Skupa 67

III. Krčko birališće.

- a) Okružje Krčko.
 - 1. Obćina Bašćanska . . . broj izbor. 7
 - 2. " Krčka . . . " 10
 - 3. " Omišalska . . . " 4
 - 4. " Vrbnicka . . . " 4
 - 5. " Dobrinjska . . . " 6

- b) Okružje Cresko.
 - 1. Obćina Creska . . . broj izbor. 6

Skupa 37

IV. Lošinjsko birališće.

- a) Okružje Lošinjsko.
 - 1. Obć. Veloselska (Lošin Veli) broj izbor. 1
 - 2. " Mloteselska (" Mali) " 4
 - 3. " Ožorska . . . " 3

Skupa 8

Ovaj pregled je učinjen po službenom popisu pučanstva deset godinah nazad, jer novijega nismo imali pri rukuh. Zato možebit, da će bit gdje i gdje koja razlika u broju dušah, ali jako malena il nikakva. Iz ovoga se pregleda vidi, da sva Istra bira 345 izbornikah, naima 173 zapadna, a 172

iztočna Istra. Iz ovoga se pregleda nadalje vidi, da nam neće biti teško predočiti na svih redom biralskih, samo ako nebudemo rukuh križem držali. Zato mi i opet preporučujemo svim našim znancem i prijateljima u jednoj i drugoj polovici Istre, neka poučuju birače, da složno i skladno izaberu vriedne i pouzdane izbornike ili fiduciarije, jer o njih visi sve. Ako budu izbornici naši i za nas, bit će naši i za nas i naši po njihov izboru poslanici. Na nože dakle, jer se približuje odlučno vrijeme!

VOLOSKOMU DOPISNIKU O BRODOVIH.

Ovih danah proglasilo je zakon o upisu brodova. Kad budemo mogli, stampat ćemo ovdje poglavite ustanove toga zakona. Za sada Vam donasamo govor našega zastupnika, kojim je želio, da se zakonom odstrani ona neprilika, koju ste nam javili, naime, da se naši brodovi upisuju u riečki registar i da se porez pobira s jedne i s druge strane, a da je porez na Rieci mnogo razlošniji, pak to svi sili istrijskih brodolovnika, da se preseljuju na Rieku. Odotud novčana škoda obćinam, a obćinita škoda, što se naši gradici nedžu, kako bi morali.

U §. 4. toga zakona rečeno je, da svaki austrijski brod mora imati domište (porto d'appartenenza) u jednoj austrijskoj luci; a za domište da se uzima ona luka, iz koje će se brodariti (esercitare la navigazione).

Dr. Vitezic na to reče:

Ja mislim, da u tih ustanovah nešto fali, što treba svakako popuniti. Mislim, naime, da se taj paragraf temelji na pogrešnoj misli, da svi trgovački brodovi pripadaju ili samo austrijskim, ili samo ugarskim državljanom, a nije se gledalo na to, da ima i brodova koji su djelomice austrijskih a djelomice ugarskih državljanah. Dogodi se vrlo često, da se učini učestvo (consorzio), gdje je brod za nekoliko ovostranih, a za nekoliko onostranih gradjanah.

Mora se dakle odlučiti, o domištu kada to učestvo nastane, a ja mislim, da bi se domište moralo odlučiti po tom, koji imaju više karatah. Da se ta praznina popuni, predlažem neka se §. 4. doda ovo:

„Gdje bi bilo učestvo, tako da su učestviti od jedne i od druge polovice države, tu se ima odlučiti domište broda u jednoj ili drugoj polovici države po tom, na koju stranu bude više karatah“.

Nemislite gospodo, da to nije potrebno; to je vrlo znamenito i korisno. Po §. 11. ovoga zakonskoga predloga, registar brodova drugoga puta i velike plovitbe ima držati pomorska oblast, a registar ladjah male plovitbe ima držati ured one luke, pod koju je domište broda.

Dakle oblast, koja drži registar odlučuje se po domištu broda. A po §. 12. ove osnove ima medju drugimi stvari bit u registar upisan i zalog broda i predaja i brisanje takovih pravah. Al neće ni dužitelju, ni dužniku sve jednako biti, u kojem diehu države se taj zalog ili predaja ili drugo što upiše, jer kako znamo drugi su zakoni o tih stvarih u jednoj, a drugačiji opeta u drugoj polovici monarkije.

Iz toga razloga vrlo je potrebno, da se jednom utvrdi, gdje i kako se ima upis učiniti, kad bi bilo učestvo u brodu. Dalnji razlog takove ustanove je u §. 21. Po njem registar odlučuje državljansvo broda; tako bi se ovaj brod, koj bi bio upisan na Rieci, držao za ugarski brod, ma da i jest većinom austrijskih državljanah, a to nam nesmi je svejedno biti. I po §. 27. potrebno je, da prihvatite moj predlog.

Po tom paragrafu pitaju se pri upisu neke takse, koje idu u zakladu lučne uprave. Ake se dakle brod upiše drugamo, nego bi se imao upisati, onda i takse idu, kamo nebi smjele.

U §. 36. ovoga zakonskoga predloga odlučuje se postupak u kaznenih stvarih. Postupa se proti brodu u onom lučnom kapitanatu pod kojim je domište broda. Dakle je potrebno, da se posvema na tanko odluči, gdje se ima brod upisati. Ali po istom paragrafu još je jedan razlog zalo.

Po njem je ustanovljeno, da sve novčane globe idu u pomorsku dobrotvornu zakladu (pio fondo di marina); ali kako ja držim, nepostoji ta skupina zaklada nego postoji samo za ovu stranu to bi se po mojoj misli i radi toga imalo ustanoviti, što ja predlažem. Ali da sve te razloge onehajemo, još je jedna okolnost, radi koje bi se imalo odrediti što rekoh. To je dužnost plaćanja poreza. Dohodarina od broda po pravici imala bi se ondje odrediti i pobirati, gdje je brod upisan.

Kako mj je javljeno od posvema vjerodostojne strane u tom se događaju velike neurednosti; javljeno mi je na primjer, da se na Rieci odmjeruju i za ugarski erar pobiraju porezi nesamo od onih brodolovah, koji su u riečkom registru, nego i od onih, koji su na našoj strani upisani, samo ako koji od ugarske strane ima učestvo u njih, bilo ono još manje.

Dapače, ako brodar (armatore) na ugarskoj strani samo stanuje, pak ako i nije ugarski, nego austrijski (gradjanin), vendar se od njegova broda porez tako odmjeri; pobere. S druge strane i kod nas se odmjeruje i pobira porez od onog broda, u kom bi koji od naše strane budi kakovo učestvo imao. Tako se događa, da se na taj način od istoga broda ili od istoga učestva dvoji porez plaća.

(Sada pripovjeda govornik, kako naša trgovačka mornarica propada, gdje bi morala više od drugih napredovati; kako je on još godine 1878, o tom govorio i već onda spomenuo, da je porez na brodove prevelik. Onda kaže opet):

„Sada evo me na pravo pitanje: kako se odmjeruje porez na brodove u ovoj, a kako u onoj polovici države. Nu gospodo odgovor je kratak; na ugarskoj strani je taj porez mnogo manji, a izmjeruje se mnogo priprostije. I tamo, kako doznajem od dobre strane, derže se načela, da se porez odmjeruje polag dohodaka, ali gospodo, to načelo je samo na papiru. Ungarci su mnogo pratičniji ljudi.“

Tamo je naime porezni ured s dogovorno s riečkom trgovačkom komorom ustanovio skalu, po kojoj se porez na brodove udara negledajući na pravi dohodak i na potroške, nego po stalnom ključu i po sadržaju broda (po tonelatah). Taj ključ priznalo je privremeno i potvrdilo ugarsko ministarstvo, dok se nebude o tom tvrd zakon ustanovilo. Skala je ova:

Od broda, koj neima više od godine, plaća se 40 novč. po bačvi; za svaku sliedeću godinu 1% novčica manje, tako da se plaća 11 novčica od bačve, kad je brodu 20 godinah. Poslje 20 godinah plaća se 10 novč. po bačvi, dokle god brod brodi. Ako se brod popravi, onda se s dogovorno s gospodarom skala poviši polag vrednosti broda.

Taj je način, gospodo, kako vidite mnogo priprosliji i razlošniji od našega. Priprostiji, jer ne treba, kao kod nas, izraživati dugo i dosadno da se ustanovi čist dohodak od broda, a ta izraživanja, neka su još tanja, ipak su vrlo redko posvema točna. Na ovaj se način izbjegne svim neprilikam.

Ali i razlošniji je ovaj način, jer tamo se pazi i na dob broda, dakle

na umaljenje kapitala, a toga u nas nije. Kod naš može na pr. vrlo star brod posvema dobar dobitak imati u jednoj godini, al što koristi, ako se dojdüće godine mora sve potratiti na popravak! Ključ, koj spomenuh odgovara po prilici čistom dobitku od 4 forinta po bačvi. Ako se još računa 5% sprema (cap. di riserva) za uzdržanje kapitala, to daje 9 f. po bačvi; a istiniti dohodak računa se 14 do 16 for. od bačve. Odotud se vidi, da je tako odmjeren porez mnogo manji, nego li kod nas.

Gospodo! Posljedice toga vrlo su zalostne; jer osobito oni brodari (armatori), koji bivaju na medjah one državne polovice, upisuju svoje brodove ne kod nas, nego kod riečke pomorske oblasti. Tim naravski bude velika škoda ne samo našem eraru, nego i onim obćinam. Eraru je škoda, jer izgubi cieli porez, ako se ona zloporaba nedogodi, da se na isti brod dvoji porez plaća.

Ali mi gubimo i pristojbu za porez, u prilici i novčane globe. A k tomu još takovi se brodovi neracunaju za austrijske, nego za ugarske. To su sve takove stvari, da bi morale potaknuti visoku vladu na to, da se stvar već jednom tanko izpita i da se zlo izlieči.

Po podatkih, koji su mi došli iz Voloskoga, 25 brodova duge plovitbe, koji pripadaju onomu kraju, da jih je 20 upisanih kod pomorske oblasti, na Rieci, tako da jih je u Trstu upisanih samo pet. Visoka vlada bolje će od mene moć doznati jeli to istina ili nije. Ako je tomu tako, onda bi obćina Volosko, ako računamo 100 forintih poreza po brodu, što nije baš mnogo, izgubila 600 forintih svake godine od 25% adicionalah. Da se obćina na to punim pravom tuži, lahko ćete gospodo uviditi.

Prije nego svršim, neka mi je slobodno reći načine, kojimi bi se konačno uredilo.

Najprvo morao bi se porez na brodove u obih polovicah države mjeriti po jednakoj mjeri zakonom ustanovljenoj. A ta mjera imala bi biti po prilici ona kakova privremeno valja na ugarskoj strani, to jest izmjeriti porez bez obzira na pravi dohodak i po stalnom ključu.

Drugo morao bi se porez na brod udarati u onoj polovici države, gdje je brod upisan.

Napokon treće: morali bi si austrijski i ugarski erar podieliti porez polag karatah, koje imaju gradjani od jedne strane u brodu porezovanom na drugoj strani.

Po svem tom držim, gospodo, da svakako treba popuniti što fali paragrafu 4 i preporučam, da primete moj predlog.“

Ministerialni savjetnik vitez Haardt prigovara veleć, da su se naši i ugarski ministri dogovorili, da će se brod upisati u Trstu ili na Rieci već po tom od koje strane budu vlastnici većine karatah.

Dr. Vitezic opetuje, da nije dosta da se ministri dogovore, nego da bi se moralo zakonom to ustanoviti. Državni sabor nije primio Vitezicevog predloga. Mi smo njegov govor tu stampali, jer je vrlo poučan za naše mornare, i jer samo na čast služi poslaniku, koj svakom prigodom govori u korist obćinam i pojedince, koji su ga u Beč poslali.

Mojim Biračem

u izbornih kotarih Pazinskom, Voloskom, Krēkom i Lošinjskom.

Kad ste Vi mene diećim Vašem povjerenjem odlikovali, izabravši me za svoga poslanika na carevinskom vieću, ja sam Vas uvjeravao u pismu od 26. listopada 1873. u 21. broju „Naše Sloge“, da duboko osiećam svu dužnost, koju mi nalaze Vas izbor, te

Vam obećao, da ću savjestno braniti sve, što znam da je Vam sveto i milo.

Sad na svršetku zasjedanja istoga vieća, povraćajući Vam najdubijom zahvalnostju dieću onu čast, mogu vedrim diećom uztvrditi, da sam održao svoju riječ, budući da nisam, koliko su moje slabahne sile dopustile, u nikakvoj prigodi propustio braniti što Vam najviše na sreću leži: Narodnost i Vjeru Vašu.

Ako su zalibože okolnosti bile takove, da nisam dostignuo, što sam želio, ipak scienim, da moje nastojanje nije posve neplodno, budući da sam prokreio put mojim nasljednikom.

Početak je učinjen; sad valja srčano napredovati, dokle dojdemo do našega narodnoga dostojanstva!

U to ime neka nam Bog pomože i srčla junacka!

Primite naposljedku srdačni pozdrav, kojim Vas pozdravlja

U Beču dne 17. Maja 1879.

Vaš harni bivši zastupnik
Dr. Đinko Vitezic.

DOPISI.

Iz Tinjansćelne u Srbnju.

Kad je ono lanjske godine buknuo glas, da su u Pazingu bile pripiljene „talijanske“ zastave s poznatimi napisima, u velike je to izdajničko djelo nas Tinjanice razutilo, te bez ikakovoga oćekivanja učinismo prosvjed (protest) proti tomu paklenskomu djelu. I premda nekoje liseice svojim lukavim repom strašise, — množina se je podpisala. I da se nismo bojali, da ćemo zakasniti da se stvar uvrsti u liepu „N. Slogu“ nebi bilo kmela u tinjanskoj obćini, koj nebi bio ovaj prosvjed podpisao.

Vjernost i odanosť svomu vladaru pokazade Tinjanci prigodom rođendana dne 18. Kolovoza prošle god. i to mnogobrojnim kresi, hitanjem i orijaskim „živio“. Što se je sve učinilo i prigodom imendana Nj. Vel. najme 4. Listopada p. g. dapače ovaj put bi svečanost sjajjala, jer nekoi naši rodoljubi razsvjetliše svoje prozore.

Borme i prigodom srebnog pira NN. VV. nisu Tinjanci zaboravili na čuvstva ljubavi i odanosti naprama svomu milostivomu vladaru i vladarici. — U predvećer srebnog pira, vidio se liepi kres na velikom ježenskom vrhu, gdje se je hitalo, pjevalo carevku i čuo gromovit: „Živio Franjo Josip I. Živila Jelisava naša cesarica!“ Iz druge strane, najme u našem gradicu, pred plovanskim stanom bi učinjen drugi kres, gdje sakupljeni naši rodoljubi pucaše i orijaskim glasom vikahu: „Živio Franjo Josip. Živila naša cesarica! Živili!“

Ovaj put razsvjetliše svoje prozore i oni, kojim nebijase po čudi nas lanjski prosvjed, ni razsvjetljenje učinjeno u nadvećer 4. oktobra p. g. — Dapače ovaj put je pribavila obćina zastavu, koja je vijala na cesti pred našim gradom. I ovdje učinio se je veliki kres, pucalo se i vikalo „Viva“, — no buduć čovjek nemože svoju narav pretvoriti — čulo se je i smiećnih — što ostavljam Franini i Jurini. — Kroz celu noć se je vikalo viva i pjevalo talijanski. —

Isti dan svečanosti slavise naši vredni svećenici službu božju, kojoj prisustvovala se u množinu puka i vječnikah, također i g. načelnik. — Kako sam mogao od vjerodostojnih osobah saznati, učinila se zapodne jedna mala užina — medju gospodom i žandari. Izza toga se je pucalo i celo društvo otišlo je pred grad po zastavu, koju su uz pućanje i „viva“ odnesli u obćinski ured. I da svećanije svrši, pošao neki mladi gospodin prativ zastavu s nekakovim vijolinom, — zalgra napokon pred

kućom jednog našega rođoljuba i vrednoga gospodina te pjevala se ondje nekoja porugljiva talijanska pjesma, — a zatim „Gottenthal“ (Bože živi). Je li to civilizacija ili izobraženost? Tko je bio tomu činu prisutan?...!

Isti večer čim je nastala tamna noć, na jedno čulo se iz množine grliu pjevali „Bože živi“ i vikali „Živio Franjo Josip I.“ itd. — Pjevalo se u narodnom to jest hrvatskom jeziku do isto doba kao i prošlu noć, to jest kao od 23. do 24. Napokon nazvav mnogobrojni „živio“ NN. VV. svim vjernim podanikom i našem svecenstvu i milomu narodu a „izdajicam smrt i propast“, savršili svečanost. Čete vjerovati, da ovu noć hoće nekog žandar to pjevanje zabraniti, — dočim onu prvu noć bilo je sve slobodno. Dapače i ovih prvih danah se je pjevalo hrvatski, ne kasnije doba noći nego lanijske godine talijanski — i nije se samo pratile zatvorom — nego izvršilo se, — zašto? možda zato, što se je pjevalo — „Bože živi“ i druge pjesme u narodnom jeziku? I zato stavljam ja našem glavaru pitanje: Gospodine, zašto nam strašite ove godine jer hrvatski pjevamo, a cijelu zimu lani ste pustilo cijele noći pjevali talijanski i takove pjesme, koje se ništa ne sluša s čuđorednosti? Možda niste čuo. Kod kuće ste bio. A e k. žandarmariju pitam: Zašto zatvara naše ljude kad hrvatski pjevaju ono isto doba, kao i drugi činiše? — Ili možda misle, da su onda psovali? Zar nerazumijete naš jezik? Kako činite iztrage među hrvatskim pukom, ako mu jezika neznate? Zar vas vlada ondje drži, da nas potalijaniče? Ili tim postupanjem želite prikupiti se nekomu...? To ja ipak nevjerkujem. Žandarmarija mora biti nepristrana. Dovođenjem. Na vidjenje.

Karkavca 5. travnja.

Od zabitnih ovih predielah nikada se ne čita ništa u cenjenim listu „Naša Sloga“ kao da jih na svijetu nebi ni bilo. Prosim radi toga slavno uredništvo, da odstupi mjestance sljedećim redakam.

Kako je siromašno i odvajkada zanemareno pučanstvo privrzeno svomu Preuzvišenomu Vladaru, sijajno pokaze na dan srebrnoga pira. Nemogavši u predvečerje na polje radi neprestanoga padanja kiše, da na očevid izrazi čestitke svomu poljubnomu gospodaru, učini to na dan svetkovine.

Nije li skrajna već potreba, da bi se vlasti svojiski zauzele za tako vjerski puk i dale mu narodne škole, popravile i uredile putove da danonice ne propada. Kakovo je ovdje stanje, sgrađa se čovjek i pomisliti. Siromašan ovi puk nikada još nije imao škole, a može se reći da ni putevah neima za družiti se drugima. U svom neznanstvu uništio je šume, a tim dakako marvu te zemlju mora pustiti neobrađenu. Ubija se sad prodavanjem hljeba, što ga u bližnje gradove nosi. Ali i tu imade stotinuh jadah. U Buje ima takov put, da ni za koje nije prikladan, a za u Kopar i Piran nije ništa bolje. Čovjek se ima čemu čuditi, da se pogosto ne utopi u Dragonji, koju pregraze po svakom vremenu. Da kako da ne smije smielost biti bez žrtve, jer se sgodi, gdje kada, te se koji utopi. Dobri Bože, gdje su poglavari, gdje vlasti, da se već jednodi nebi smilili i pomogli stradajućemu puku!

Ovdje je jedan siromašan kmet, koji se svojiski skrbi za putove. Ivala mu! Dakako, da ga šalju sada Pilatu, sada Erudu, a puti leže nepopraveni. Mogućno da će koja budi duša čuti, samo kad bi ustrajno. O da bi koji ove redakke pročitao ter na vrijeme pomogao! (Oprostite, da smo morali skratiiti. Javite se još kojom prigodom. Ured.)

Iz Dubašnice.

Uvijek rado čitam našu cijenjenu brljiljivu Slogu, jer je ona jedina novina, koja Istrane i nas Otočane zagovara i brani proti nastanju talijanah i šarenjakah, premda ovi svejedno čine i rade što jih volja, budući imaju škare i sukno u svojih rukuh. Istina je, da ne valja sdvojiti, nego svojiski hrvati se i braniti, dok je duba u tielu, da se na jedan narod nepotlači više, nego li je potlačen, da mu se dadu sve pravice, koje mu idu zakonitim putem.

Naš težak (seljak) nebog je zapašćen u raznom gledištu, a osobito u dobrostanju. A kako to i zašto? A to je uprav ono teško pitanje i onaj težki odgovor, za koj, svaki pravi sin domovine te iskreni ljubitelj svoga tezak. morao bi se trsiti i nastojati, da se razvije, nu nije dosta pismeno, nego i djelom, da se pripomogne tužnom seljaku. Rieć je vjetar!

Trebalo bi dakle najprije našem težaku prokretiti put blagostanju, koje jedino bi se moglo postići podučavanjem, poticanjem i pokazivanjem načina, kojim da mu zemlja više ploda urodi, i tim da oskudici hrane izbjegne, da bi ikoliko počeo napredovati u poljodjelstvu i ugledati se ratarstvom u druge više naučene narode. — Naš težak ne ima još prave nauke u obdjelavanju svoje malo plodne i kamenite zemlje, što mu i najglavniji uzrok, da se nahodi u svakoljetnoj oskudici hrane. Kako ne? Kada malo koja godina prođe (ko što i ova neima najbolje prilike) da siromah težak nije u stanju do sita i bez straha najesti se palente?

A koj je drugi uzrok, da prilican broj krčkih Otočanah odputi se i odpute u Bosnu i Ercegovinu, nego da neima dostatne hrane? Gdje, mučno dobivenim novcem bosanskim nastoji pribaviti sebi i svojoj obitelji palentu, ili barem izplatiti još lanijske i predlanijske dugove (po našu grdenču), učinjene za fermentun, a doma zemlje, koje bi mogle dobro uroditi, neka stoje puste, zapušćene i pune svakoga smrada.

Naši Otočani, ako ne najbolje ali dostatne zemlje imaju, koja bi jim urodila potrebite hrane, nego da bi ju znali dobro obdjelavati (ošentat).

A kamo jesu drugi dohodci, koji nose liepoga noveca Otoku Krku? kao mornarstvo, vino i ulje u toliko, da sami Otočani sve ne potroše: povrh toga dobar dohodak drvah, govedah i drugih manjih živinah donose mu prilicnog noveca. Pa sve to na nemnogo veliki broj stanovnikah nije dosta, nego bježe i tek u na inostrane dobitke, gdje mnogi i mnogi ostanu za uvjek, a obitelji nek čame u nevoljah kod kuće. Izgled nam budi ono vreme, kada su pred nekoliko godinah hodili u Alesandriju.

Da sada rečeš nekijim, koji su bili u Alesandriji, za Bosnu, već jih strah obuzme i počnu proklinjat nesretnu uru, kad se bijahu odputili. Sramoto je dakle, da Otočani išču dobitka izvan Otoka, njim, osim koje iznimke, nebi to trebalo izvan kuće kruh tražiti, samo da bi imali dobru speculaciju.

Rekao sam, da se množina krčkih težakah nahodi u oskudici hrane. Ta, to je istina! Naeći će se kojigid i reći, da nije istina, ali neka ide po selih cielog Otoka i neka pita siromaha, što mu manjka i česa mu treba, pa će se osvjedočiti.

Pitam ja sada: nahodeći se težak u takovom položaju, kako će se brinuti za upisanje družtvu S. Jerolima, Maice itd., kada mnoge i mnoge premaže gori rečena nevolja? Kakva želja vidi na obćinske i druge izbore, kada jih nevoljska i druge izbore, kada jih nevoljska tišti? Kako će diete nariti za školu i nauk, kada neima potrebitih sredstvah i vremena? Ni se ne čuditi,

da jedan seljak malo mari za izbore, a u školi da nije potrebita napredka.

Jednom rieći, ove moje besjede osobitom željom smieraju potaknuli svakoga iskrena domorođca otoka Krka, da svojiski nastoji trsiti se najprije za blagostanje (dobrostanje) našeg krčkoga tezak, i to ko što već rekoh, upućujući ga na bolje i marljivije obdjelavanje zemlje, i opet plod njezin boljim te industrialnim načinom ukoristiti. Kada bi se do toga došlo, tad nebi trebalo, da naši Otočani teknu na dobitke u Bosnu i Ercegovinu, tad bi se došlo do potrebite prosvjete. Zato ja bih savjetovao našem težaku, da se radije nuči oko svoje zemlje, da živi ako i slabije kod kuće, nego li da ide na sliepo sreću iskati u tudje krajeve.

Još jedan crv glodje naš Otok i u nevoljnu obraća, tako da je do srca izranjen, a to jest proklete kamatničtvo (uzura). Nekoji htjeli bi siromaha posvema udaviti, uzimajući interese (livele) 12 — 13 i do 20 — 25 po sto!... Ružno je čuti ovakove stvari na Otoku, kojemu i tim zadavaju teške rane. Čine nekiji, već onako, kao što Židovi u Galičiji. Ob ovom preporučajem se gladijemu peru, da stogod napíše i uputi siromaha težaka našega, što nevojim, da se neće pobrižiti koja dobra duša.

I dopisnik iz otoka Krka u „Našoj Slogi“ prvoga maja t. g. bi bio izkazao ljubav prema iskrnjemu svomu, da stogod napíše i uputi našega seljaka i o više rečenom, nego li da je išao nabrajati dopise te iz kojih stranah otoka Krka. Po njegovu, reć bi, da istočno južna strana Otoka njezinimi dopisi i njezinim bdjenjem je mnogo više napredovala u blagostanju i prosvjetu od zapadne (jer su čitaoice, a za koju svrhu jesu? rećeni dopisnik je napomenuo). Bog dao, zelim iz srca, ali, da bi se to bdjenje u toliko uvidilo da se i ova stran Otoka iz sna probudi i u nju ugleda, pa tad možda će i nasljedovati. Hotio sam mu to napomenuti i sjetiti ga, da stogod napíše, (kad ima dobru želju) podučiti, ili barem potiče, to se zna i za prosvjetu, ali da se ovoj brže dođe, treba i za blagostanje Otoka žuriti se, da nebježi težak iz Otoka, a zemlja da se slabo obdjelava.

Ovaj put, ja sudim, da je najshodniji, kojim bi se izpunile naše želje, te malo po malo došli do željenog cilja. Nepokrđimo li mi prije i ovaj put, kasno ćemo doći do prosvjete potrebite našem seljaku. Svršujem, jer i tako predugo, moglo bi i dosaditi, nego još hoću reći Otočanom krčkim, da se žure za bolje blagostanje i za prosvjetu, da nebudu lieni teći na izbore, jer jim iz izborah mogu doći velike koristi, a ako što izaberu, velika škoda.

Pogled po svijetu.

U Trstu 30. svibnja 1879.

Njeg. c. kr. visoč. carević Rudolf, obašavši znamenitije gradove kraljevine Španjolske, zaputio se sa svojom pratnjom prieko mora u Afriku. Andrassyev ugovor s Turkom, kojim se priznaje i nadalje Sultanova oblast nad Bosnom i Hercegovinom, pokazuje se svaki dan sve to neumnijim, pa sve kolike novine nenalaze dosta rieči, da ga odsude i ozišoge. Niemi i Česi su najposlje uvidili, da im domovina nemože pravo napredovati bez mira i sloge, pa su se stali među sobom dogovarati i miriti. Ali što se tiče pomirenja s bečkom sadanjom vladom da su odlučili, da im nije nikakva sila doći u carevinsko vieće, već da mogu i nadalje ostati kod svoje stare politike, naime ako im vlada nedodje baš ničim nasprotu.

^{*) U R. broju Naše Sloge t. g. preporučujemo vam ustrojstvo „Gospodarskog družtvu, za Otok“, dajto se kakle na djelo; što bude prije, bit će bolje. Ured.}

Magjari su i opet pokazali svoje slobodoljublje i svoju političku mudrost tim, što su učinili zakon, kojim se uvadja magjarski jezik u pučke ugarske škole i ondje, gdje narod negovori nego slavenski, rumunjski ili njemački. Proti tomu zakonu su već onomadne žestoko prosvjedovali rumunjski crkveni poglavice, a sad su to isto učinili i srbski vladike i biskupi. Sirote Magjari misle, da će na taj način pomagjariti nemagjarske ugarske narode, a ono jih neće nego ogoređiti i svoje im gospodarstvo sve to nesnosljivijim učiniti. Hrvatski sabor da će se ovih danah opet sastati na kratko vječanje.

Ruski car Aleksandar da će se do skora iz Livadije navratiti kroz Varšavu u Berlin, da se tamo naraduje svojemu prijatelju starcu caru Vilimu radi pedesete ljetnice njegova vječanja. Njemački kancelar knez Bismark već se tako daleko pomirio s konservativnom u Njemačkoj strankom, da je i sadanji predsjednik parlamenta član ove stranke, pa da mu ova ide u svem na ruku. To je, dakako, Bismarku priskrbilo mnogo neprijateljah i protivnikah; ali svaki zna, što mu kod kuće najviše treba, pa i Bismark. Uslijed tog preokreta u Njemačkoj, franceski su politici počeli udarati na katoličku tamo crkvu; pa se čini, kao da je to Bismark navlas učinio, samo da jih razdvoji i oslabi, te onda drži laglje na pravici. Ali da ima na svijetu pravde i pravice, niti bi bio dosad Bismark, niti bi sad Francezi progonili svoje sobstvene državljane radi vjere. Nego tko umi, može i u tom viditi tajne puteve providnosti Božje, koja se služi i ljudskimi strastmi, da postigne svoje uzvišene ciljeve.

Malđ bugarski knez Aleksandar I., što sad putuje od dvora do dvora velikih europskih vladarah, da se ženi za jedinicu kćerku nekog ruskog bogataša imenom Josipova, koja da će mu donićei vjena ići dote 30 milijunah rubaljah. Knez Aleksandar Bogorides, guverner istočne Rumelje iiti zabalkanske Bugarske, kad je dne 27. prispio u Plovdivo iiti Filipopol. da je morao skinuti s glave turski fes iiti tursku crvenu kapu, a nataknu si narodni bugarski kalpak, jer ga drugać braća Bugari nisu htjeli ni viditi, a kamo li dočekati i primiti. I taj Bogoridesov kalpak znači mnogo više, nego onaj, pod kojim je paradirao grof Andrassy na berlinskom kongresu. Grčka kao da se sprema na rat, jer joj Turska, podprta Engleskom, neće da zaokruži granicah po berlinskom ugovoru mira, već pristaje uz ljute Arnaute, koji se nedadu pod Grke, neg hoće da budu svoji na svojem, na čem im nemože baš nitko zamjeriti. Englezi se gledaju okoristiiti magjarskom zlovoljom na našu braću Srbe u knezevinu, pa nastoje sklopiti s njimi trgovački ugovor proti interesom Austrije, u čem kao da su već i uspjeli. Proti uredjenju bosansko-hercegovacke katoličke crkve, kako su ga bili ono u Beču namislili, carigradski Sultan je poslao protest na Papu, jer da je on a ne Austrija gospodar naše zemlje. Eto prvih plodovah mudre Andrassy-eve politike!

Prinos Bratovščini

prigodom srebrnoga pira Njh. Veličanstvah.

U Kopru: Brozović, Ferrari Dalatus, Rubesa, Battestin, Mandić, Ivošić, Kinkela, Butković, Žic, Mahulja, Polonjio, Milohini, Vlah. — Žubrančić, Kristošić, Kulišić, Sinković, Brodari, Jurinčić, Spiničić. Ukupno 6 for. 83 novč.

U Trstu: Laginja 50 novč. Milovčić 50 novč. Halubljan M. 1 for. Halubljan I. 1 for. Mandić Dr. 1 for. Jordan Kastavac 5 for. Karabić A. 1 for. Ujčić 1 for. Flego 1 for. Mat. Poličič 5 for. Ukupno 17 for.

